

KONKURENTNOST SRPSKE PRIVREDE U ZEMLJAMA U OKRUŽENJU

COMPETITIVENESS OF THE SERBIAN ECONOMY IN THE COUNTRIES IN ENVIRONMENT

Olivera Živković⁸¹

Snežana Topalović⁸²

DOI: <https://doi.org/10.31410/EMAN.2018.237>

Sadržaj: *Savremene uslove poslovanja karakteriše konstantan rast međunarodne trgovine. Uporedo sa rastom međunarodne trgovine dolazi do sve većeg rasta svetske proizvodnje, koji se javlja kao rezultat povećanog obima međunarodne razmene roba i usluga. Da bi opstale u surovim uslovima poslovanja koji vladaju na svetskom tržištu, nacionalne privrede moraju konstantno unapređivati svoju konkurentnost. Samo konkurentna privreda može na pravi način odgovoriti svim izazovima i pritiscima koji dolaze od strane drugih učesnika na tržištu. Jedan od načina za postizanje privrednog rasta jeste povećanje izvozne konkurentnosti. Predmet istraživanja u ovom radu je analiza konkurentnosti privrede Srbije u odnosu na zemlje u okruženju, kao i analiza konkurentnosti na međunarodnom planu. U radu je korišćen analitički naučni metod, kako bi se prikupila saznanja o pojedinačnim i posebnim svojstvima konkurentnosti. Analiza je sprovedena posredstvom dva indeksa nacionalne konkurentnosti: Indeks globalne konkurentnosti i Indeks lakoće poslovanja. Analiza pokazuje da je Srbija u lošijoj poziciji u odnosu na svoje susede. Stoga je osnovni cilj rada da se pomoću ovih indeksa, identifikuju kritična područja srpske konkurentnosti u odnosu na susede i uopšte na međunarodnom planu. Ta područja se odnose na određivanje delatnosti koje su od ključnog značaja za povećanje izvoza naše zemlje i unapređenje proizvodnje roba i usluga, koje imaju prođu na inostranim tržištima. Rezultati sprovedene studije bi mogle biti od pomoći nacionalnim, regionalnim i lokalnim strukturama u kreiranju adekvatnih strategija koje će biti usmerene na razvoj prioriternih delatnosti od značaja za izvozne aktivnosti.*

Ključne reči: konkurentnost, privreda, Srbija, okruženje.

Abstract: *The modern business conditions are characterized by consistently increasing of international trading. On the other side, increasing of international trade caused the increasing of the world production, as the result of bigger volume of international trade of goods and services. In order to survive on the world market, national economies must constantly improve their competitiveness. Only a competitive economy can respond to all the challenges and pressures which coming from other market participants. One of the ways to achievement of economic growth is to increase export competitiveness. The subject of research in this paper is the analysis of the competitiveness of the Serbian economy in comparison to the countries in the region, as well as an analysis of competitiveness on the international level.*

In this research was used analytical scientific method in order to collect knowledge about individual and specific characteristics of competitiveness. The analysis was carried out through two national competitiveness indexes: The Global competitiveness index and The Business efficiency index. The analysis shows that the position of Serbia is bad in comparison to countries in environmental. Therefore, the main goal of this study is identification of critical

---

⁸¹ Ekonomski fakultet u Kragujevcu, Kragujevac, Đure Pucara Starog br. 3, Srbija

⁸² Ekonomski fakultet u Kragujevcu, Kragujevac, Đure Pucara Starog br. 3, Srbija

fields of the Serbian competitiveness in comparison to country in region and generally on international level. Those fields refer to detecting the business activities which are of high importance for increasing export and improvement of production of goods and services which are demanded in foreign markets. The results of the conducted study may help the national, regional and local structures in the process of creation adequate strategies which will be focused on the development of high importance activities for increasing of Serbian export.

Key words: *competitiveness, economy, Serbia, environment*

---

1. UVOD

U uslovima progresivnog rasta međunarodne trgovine, međuzavisnost nacionalnih privreda raste iz dana u dan. Sve turbulentnije promene na međunarodnom nivou, postizanje visoke konkurentnosti na nacionalnom nivou čine sve težim. Razvijene zemlje, koje poseduju dovoljne proizvodne kapacitete i optimalan nivo tehnološke razvijenosti, usled pada cene domaćih proizvoda, uspeće da odgovore na povećanu tražnju. Nasuprot tome, nerazvijene privrede, kao što je srpska, nemaju adekvatne domaće supstitute koji će zameniti skuplje uvozne proizvode.

Usled visokog stepena uvozne zavisnosti, kako od finalnih proizvoda tako i od inputa, Srbija će biti prisiljena da i dalje uvozi u jednakoj meri, a možda i u većem obimu. Osnovni cilj, izvozna konkurentnost, neće ili će biti postignut u nedovoljnoj meri, dok će depresijacija uticati na narušavanje cenovne stabilnosti i porast inflacije. Uprkos povećanju konkurentnosti u par poslednjih godina, Srbija i dalje ne beleži potrebne vrednosti izvoza. Najveću slabost srpskog izvoza predstavlja činjenica da Srbija najviše izvozi robu široke potrošnje, dok najveći deo njenog izvoza odlazi u zemlje Evropske unije tj. razvijene zemlje. Ukoliko Srbija želi da bude i ostane konkurentna na ovakvim tržištima, ona mora promeniti strukturu izvoza. Nužno je usmeriti proizvodnju u proizvode koji zahtevaju više faze prerade.

2. PREGLED LITERATURE

„Biti konkurentan znači imati sposobnost da se takmičite, biti efikasan, pobediti i potom uvek težiti pobeđivanju, kako bi se zadržala osvojena pozicija“ [1]. Pojam konkurentnosti datira još od početka 15. veka, odnosno od razvoja merkantilističke teorije, kao prve teorije konkurentnosti. Sledeća stepenica je teorija apsolutnih prednosti Adama Smita, prema kojoj su osnovne faktore konkurentnosti predstavljali radna snaga i prirodni izvori. Smit je posebno isticao da se sva dobra moraju proizvoditi najjeftinije kako bi bila konkurentna. Smitovu postavku osporio je David Rikardo u svojoj teoriji komparativnih prednosti ističući da je neophodno upoređivati dve ili više zemalja kako bi one koje su manje uspešnije u jednoj vrsti proizvodnje prepustile to uspešnijim od sebe i obrnuto [2]. Daljem razvoju ove teorije doprineli su radovi Hekšera i Olina, koji ističu da su osnovni faktori konkurentnosti jedne zemlje upravo njihova prirodna bogatstva. U tom smislu, zemlje bi trebalo da usmeravaju proizvodnju u one grane gde će najviše iskoristiti sirovine kojima obiluju [3].

Tako, na primer, Australija drži primat kada je reč o proizvodnji vune, Finska u proizvodnji drveta i papira, SAD u proizvodnji pšenice itd. Weber uvodi sociokulturni kapital (religija, lični sistem vrednosti itd.) kao važan faktor konkurentnosti [4]. Solow ističe važnost obrazovanja i tehnoloških inovacija za postizanje stabilnog i održivog privrednog rasta [5]. Draker razvija teoriju biznisa gde dobro utemeljen sistem menadžmenta zasnovan na integrisanim

sposobnostima, veštinama i znanjima, predstavlja osnov i suštinu konkurentnosti [6]. Navedene ideje zaokružuje Porter koji ističe četiri ključne grupe faktora konkurentnosti: faktori proizvodnje, uslovi tražnje, nivo razvijenosti povezanih i pratećih industrija i strategija, struktura i rivalitet firmi [7]. Bez obzira na to da li se radi o konkurentnosti na nivou preduzeća, privredne grane ili jedne države, pojam konkurentnosti u svakom od ovih slučajeva označava sposobnost da se osvoji ali i zadrži tržišna pozicija, poveća tržišno učešće i profitabilnost - dakle, pojam konkurentnosti označava uspešnost u poslovanju [8]. Krugman smatra da se pojam konkurentnosti odnosi isključivo na konkurentnost preduzeća. On osporava postojanje konkurentnosti nacionalne privrede nazivajući je „opasnom opsesijom,, [9].

Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), nacionalnu konkurentnost definiše kao „meru prednosti ili nedostatka određene zemlje u prodaji njenih proizvoda na svetskom tržištu” [10]. Još jedna od često korišćenih definicija jeste definicija Evropske komisije kojom se konkurentnost definiše kao „sposobnost proizvodnje roba i usluga koji zadovoljavaju tržišne kriterijume i održavaju visok nivo prihoda“ [11]. Autori Hatsopoulos, Krugman i Samers daju definiciju gde pod konkurentnošću podrazumevaju „održavanje trgovinskog bilansa u ravnoteži uz ostvarenje odgovarajuće stope rasta životnog standarda“ [12]. Majkl Porter definiše konkurentnost kao „sposobnost nacionalne privrede da ostvari visoku tekuću produktivnost koja se postiže efikasnom upotrebom svih nacionalnih resursa“ [13].

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. INDEKSI NACIONALNE KONKURENTNOSTI

U ekonomskoj teoriji i praksi postižu se sve veći naponi da se što preciznije izmeri konkurentnost neke nacionalne privrede. U tom smislu, koriste se raznovrsni metodi, tehnike i indeksi, a svakako su najpoznatiji: indeks globalne konkurentnosti (Global Competitiveness Index - GCI) i indeks lakoće poslovanja (Easy of doing business - EDB) [14].

Svetski ekonomski forum svake godine izdaje Izveštaj o globalnoj konkurentnosti u okviru kojeg se nacionalne privrede rangiraju u zavisnosti od svog nivoa konkurentnosti i isti služi za merenje konkurentnosti na međunarodnom nivou[15]. Ovo se postiže korišćenjem velikog

Olivera Živković rođena je u Vitini. Osnovnu školu završila u Prištini, dok je srednju Ekonomsku školu završila u Kragujevcu. Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu upisala je 2002. godine, a diplomirala u februaru mesecu 2007. godine sa prosečnom ocenom 8,4. U toku studija više puta nagrađivana od fakulteta za postignute uspehe. Diplomski rad na temu „Privatizacija srpske privrede“ odbranila sa ocenom 10. U junu 2008. godine položila brokerski ispit i stekla zvanje brokera. Doktorske studije na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, modul Upravljanje poslovanjem, upisala akademske 2011/2012. godine. U toku izrada doktorske disertacije na temu „Upravljanje kreditnim rizikom u segmentu malih i srednjih preduzeća“. Trenutno zaposlena u Addiko banci a.d. Beograd, na poziciji Risk manager-a. Posедуje bankarsko iskustvo od cca 11 godina. Od 2014. godine aktivan sudski veštak za Ekonomsko-finansijsku oblast, uža specijalnost „Investiciono bankarstvo“. Tokom svog dosadašnjeg naučno-istraživačkog rada obavila:

Saopštenje sa međunarodnog skupa štampano u celini (M33):

1. Živković O., Topalović. S. (2016), “The labor market in Serbia”, VI International Conference "Economics and Management-Based on New Technologies", EMoNT-2016, Врњачка Бања, Србија.

broja kako mikroekonomskih tako i makroekonomskih faktora konkurentnosti, koji su grupisani u tri grupe i dvanaest podgrupa. Nisu sve grupe faktora podjednako značajne za sve države. Nivou privrednog razvoja jedne zemlje, prilagođava se i značaj određenih faktora konkurentnosti. Tako na primer, za zemlje sa najnižim nivoom razvijenosti najznačajnija je prva grupa, za zemlje sa srednjim nivoom privrednog razvoja najznačajnija grupa će biti faktori efikasnosti, dok su faktori inovativnosti najznačajniji za najrazvijenije zemlje.

<i>Grupe konkurentnosti</i>	<i>Podgrupe (stubovi) konkurentnosti</i>	<i>Nivo privrednog razvoja</i>
Osnovni faktori	Institucije Infrastruktura Makroekonomska stabilnost Zdravlje i osnovno obrazovanje	Niži nivo privredne razvijenosti - ekonomije vođene faktorima proizvodnje (factor-drives)
Faktori efikasnosti	Visoko obrazovanje i obuka Efikasnost tržišta roba Efikasnost tržišta rada Sofisticiranost finansijskog tržišta Tehnološka opremljenost Veličina tržišta	Srednji nivo privredne razvijenosti - ekonomije vođene efikasnošću (efficiency-drives)
Faktori inovativnosti	Sofisticiranost poslovnih procesa Inovacije	Viši nivo privredne razvijenosti - ekonomije vođene inovacijama (innovation-drives)

Tabela 1: Faktori konkurentnosti u okviru Indeksa globalne konkurentnosti

Indeks lakoće poslovanja izdaje Svetska banka i Međunarodna finansijska korporacija i isti pokazuje koliko je olakšano poslovanje u određenoj zemlji. Na primer, koliko je komplikovano i koje su sve procedure za otvaranje preduzeća, koliko je vremena potrebno za realizaciju nekog ugovora, koliko je lako ili teško zaposliti se, koji su to uslovi da bi se dobio kredit itd [16].

3.2. INDEKS GLOBALNE KONKURENTNOSTI

Prema Izveštaju o globalnoj konkurentnosti u periodu od 2011. godine do 2016. godine 1. i 2. mesto dominantno zauzimaju Svajcarska i Singapur. Od 3. do 10. mesta uglavnom se nalaze vodeće tržišne privrede. Konkurentna pozicija Srbije u 2016. godini (90. mesto) je najbolja od 2011. godine. Međutim, zabrinjava činjenica je ta pozicija lošija od svih susednih zemalja, osim Bosne i Hercegovine (107.). Od zemalja u okruženju Srbije, najbolje mesto zauzima Bugarska (50.).

Ukoliko posmatramo globalnu konkurentnost Srbije od 2007. godine, zaključuje se da Srbija beleži blagi porast ranga u 2008. godini, kada nakon 91. pozicije u 2007. godini, dostiže 85. mesto. U 2009. godini situacija se pogoršava pa Srbija pada na 93. poziciju, da bi par godina kasnije rang bio manje više isti. Srbija 2013. godine beleži značajan pad i zauzima 101. mesto na listi najkonkurentnijih zemalja, dok se u 2014. i 2015. godini situacija vraća na manje - više stari nivo, odnosno 94. mesto. Prema poslednjem Izveštaju o globalnoj konkurentnosti, Srbija u 2016. godini zauzima 90. poziciju. Kao zemlja koja se nalazi na srednjem nivou privrednog razvoja, Srbija pripada ekonomijama koje su orijentisane na efikasnost kao ključni faktor proizvodnje. S obzirom da je sledeća stepenica ka većoj konkurentnosti - inovativnost, posebno zabrinjava činjenica da na ovom polju Srbija beleži znatno nisku poziciju (2016. godini 120. mesto i iza Srbije je samo Bosna i Hercegovina na 122. mestu).

<i>Zemlja</i>	<i>2016</i>	<i>2015</i>	<i>2014</i>	<i>2013</i>	<i>2012</i>	<i>2011</i>
Švajcarska	1	1	1	1	1	1
Singapur	2	2	2	2	2	2
SAD	3	3	3	5	7	5
Holandija	4	5	8	8	5	7
Nemačka	5	4	5	4	6	6
Švedska	6	9	10	6	4	3
Velika Britanija	7	10	9	10	8	10
Japan	8	6	6	9	10	9
Hong Kong	9	7	7	7	9	11
Finska	10	8	4	3	3	4
Bugarska	50	54	54	57	62	74
Rumunija	62	53	59	76	78	77
BJR Makedonija	68	60	63	73	80	79
Mađarska	69	63	60	63	60	48
Hrvatska	74	77	77	75	81	76
Albanija	80	93	97	95	89	78
Crna Gora	82	70	67	67	72	60
Srbija	90	94	94	101	95	95
BiH	107	111	-	87	88	100

Tabela 2. Deset najkonkurentnijih zemalja prema Indeksu globalne konkurentnosti i mesto Srbije u odnosu na susedne zemlje [17]

3.3. INDEKS LAKOĆE POSLOVANJA

Indeks lakoće poslovanja pokazuje da 1. mesto u 2016. godini zauzima Novi Zeland, 2. mesto pripada Singapuru, koji je prethodnih pet godina zauzimao prvu poziciju. Naredna mesta pripadaju visoko razvijenim tržišnim privredama. Zanimljivo je primetiti da je Makedonija u 2016. godini izbila na 10. mesto i od svih suseda Srbije bila najbolje plasirana.

Od ukupno 190 zemalja u 2016. godini Srbija se našla na 47. mestu. U poređenju sa 2015. godinom kada je bila 59., a posebno u odnosu na 2014. godinu kada je zauzimala 91. poziciju, Srbija je ostvarila znatno poboljšanje. Za samo dve godine rang Srbije skočio je za neverovatnih 44 mesta, što je najbolji rezultat za Srbiju od kada Svetska banka izdaje ovu vrstu izveštaja.

<i>Zemlja</i>	<i>2016</i>	<i>2015</i>	<i>2014</i>	<i>2013</i>	<i>2012</i>	<i>2011</i>
Novi Zeland	1	2	2	3	3	3
Singapur	2	1	1	1	1	1
Danska	3	3	4	5	5	5
Hong Kong	4	5	3	2	2	2
Južna Koreja	5	4	5	7	8	8
Norveška	6	9	6	9	6	6
Velika Britanija	7	6	7	10	7	7
SAD	8	7	8	4	4	4
Švedska	9	8	11	14	13	14
Makedonija	10	12	30	25	23	22
Rumunija	36	37	48	73	72	72
Bugarska	39	38	38	58	66	59

Mađarska	41	42	54	54	54	51
Hrvatska	43	40	65	89	84	80
Srbija	47	59	91	93	86	88
Crna Gora	51	46	36	44	51	56
Albanija	60	97	68	90	85	77
BiH	81	79	107	131	126	127

Tabela 3. Deset najkonkurentnijih zemalja prema Indeksu lakoće poslovanja, kao i mesto Srbije i susednih zemalja u posmatranim godinama [18]

Dobri rezultati pripisuju se najviše pojednostavljenom postupku izvršenja ugovora, obavljanja međunarodne trgovine, dobijanja dozvola i plaćanja poreza. Indikator izvršenja ugovora je zabeležio rast u poslednje tri godine od 55 mesta (61. mesto u 2016. godini). Obavljanje međunarodne trgovine je u poslednje tri godine, olakšano i sada je bolje rangirano za čak 75 mesta (23. mesto u 2016. godini). Kategorija dobijanja građevinskih dozvola je sa 186. mesta u 2014. godini, dostigla čak 36. mesto na listi.

Snežana Topalović - Rođena 17.12.1986. godine u Kraljevu. Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, smer Međunarodni menadžment, upisala sam školske 2005/06. Diplomirala 27.05.2010. godine sa prosečnom ocenom 8,76 (osam 76/100). Od 2011. godine je zaposlena u Ugostiteljsko-turističkoj školi u Vrnjačkoj Banji na poziciji profesora ekonomske grupe predmeta. Doktorske studije na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Kragujevcu, modul Upravljanje poslovanjem, upisala je akademske 2011/12 godine. Sve predviđene ispite položila je sa prosečnom ocenom 10 (deset). Oblasti stručnog interesovanja su ponašanje potrošača u uslužnom sektoru, marketing odnosa sa potrošačima, merenje satisfakcije i lojalnosti potrošača, analiza vrednosti za potrošače. Član je udruženja za marketing (SeMA) i član pisanja projekta u školi. Tokom svog dosadašnjeg naučno-istraživačkog rada objavila je sledeće autorske i koautorske naučne radove:

Rad u međunarodnom časopisu (časopis je referisan u ScienceDirect bazi):

1. Topalović, S. (2015), *The implementation of total quality management in order to improve production performance and enhancing the level of customer satisfaction*, *Procedia Technology*, vol. 19, pp. 1016-1022. (ISSN 0353-8648, DOI: 10.1016/j.protcy.2015.02.145);

Saopštenje sa međunarodnog skupa štampano u celini (M33):

2. Topalović, S. (2014), *E-tourism impact on consumers' satisfaction*, *IV Međunarodna konferencija: „Economics and Management - Based on New Technologies - EmoNT 2014“*, Vrnjačka Banja, Srbija, str. 353-358. (ISBN 978-86-6075-045-9);

Rad u vodećem časopisu nacionalnog značaja (M51):

3. Šapić, S., Topalović, S., Marinković, V. (2014), *Uticaj dimenzija percipirane vrednosti na lojalnost klijenata*, *Ekonomске teme*, god.52, br.4, str. 401-417. (ISSN 0353-8648);

4. Dimitrovski, D., Topalović, S. (2013), *Ispitivanje ključnih dimenzija kvaliteta usluge i satisfakcije gostiju u restoraterstvu*, *Marketing*, god. 44, br. 3, str. 221-230. (ISSN 0354-3471);

Saopštenje sa skupa nacionalnog značaja štampano u celini (M63):

5. Topalović, S., Mimović, P. (2014), *Primena analitičkog hijerarhijskog procesa u rangiranju i oceni planinskih turističkih destinacija u Republici Srbiji*, *Naučni skup: Institucionalne promene kao determinanta privrednog razvoja Srbije*, Ekonomski fakultet, Kragujevac, str. 425-442. (ISBN 978-86-6091-047-1);

Slična situacija je i sa indikatorom plaćanja poreza, koji se popravio za 87 mesta. Sada je za dobijanje građevinske dozvole potrebno svega 28 dana, dok je za plaćanje poreza uvedeno elektronsko podnošenje poreskih prijava i objedinjene uplate poreza i doprinosa na zarade. Sa

druge strane, kao najslabije karike ističu se procedure za upis imovine i dobijanje kredita. Prema lakoći dobijanja kredita, Srbija je 2011. godine bila čak na 15. mestu, dok je u 2016. godini njen rang na 44. mestu. Kada je reč o osnivanju preduzeća, Srbija je stagnirala 2014. i 2015. godine, da bi se njena pozicija u prošloj godini poboljšala za 18 mesta.

U tabeli 4 dat je prikaz Srbije za svaki od indikatora lakoće poslovanja, u periodu od 2011. do 2016. godine. Prema indikatoru osnivanja preduzeća, Srbija pokazuje najbolje rezultate, jer zauzima 47. poziciju i bolja je od svih njenih suseda, osim Rumunije, koja je na 45. mestu i Makedonije, koja je na 2. poziciji, odmah iza Novog Zelanda. Redosled ostalih suseda Srbije je sledeći: Bugarska (52. mesto), Mađarska (55.), Albanija (58.), Crna Gora (59.), Hrvatska (83.) i Bosna i Hercegovina (175). Kada je reč o indikatoru izvršenja ugovora, Srbija zauzima 61. poziciju i bolja je samo od Bosne i Hercegovine (66. mesto) i Albanije (96.). Ispred su: Mađarska (55.), Bugarska (52.), Crna Gora (43.), Rumunija (34.), Makedonija (26.) i Hrvatska (10.).

<i>Indikator</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>
Osnivanje preduzeća	83	92	45	66	65	47
Građevinske dozvole	176	175	182	186	139	36
Dobijanje struje	/	79	85	84	63	92
Upis imovine	100	39	44	72	73	56
Dobijanje kredita	15	24	42	52	59	44
Zaštita investitora	74	79	80	32	81	70
Plaćanje poreza	94	143	161	165	143	78
Međunarodna trgovina	74	79	98	96	23	23
Izvršavanje ugovora	94	104	116	96	73	61
Rešavanje nelikvidnosti	86	114	103	48	50	47
Ukupan rang	89	92	93	91	59	47

Tabela 4. Rang Srbije prema indikatorima Indeksa lakoće poslovanja [19]

4. ZAKLJUČAK

Ukoliko prema Indeksu globalne konkurentnosti i Indeksu lakoće poslovanja Srbiju uporedimo sa zemljama u okruženju, primetićemo da je ista i prema jednom i prema drugom pokazatelju, uglavnom u lošijoj poziciji u odnosu na svoje susede. Kada je reč o indeksu globalne konkurentnosti Srbija je u 2016. godini sa svojim 90. mestom bolja samo od Bosne i Hercegovine koja se nalazi na 107. poziciji. Svi ostali susedi su u zavidnom položaju. Najbolje rangirane su Bugarska i Rumunija, koje su prema ovom indeksu 50. i 62. zemlja po konkurentnosti, respektivno posmatrano. Kada posmatramo indeks lakoće poslovanja, u Srbiji je poslovanje više olakšano (47. pozicija u svetu) u odnosu na Crnu Goru koja se nalazi na 51. mestu, Albaniju koja se nalazi na 60. mestu i u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, koja zauzima 81. mesto. Najuspešniji sused Srbije je Makedonija na 10. mestu, zatim slede Rumunija (36. mesto), Bugarska (39. mesto), Mađarska (41. mesto) i Hrvatska (43. mesto).

Obzirom da ni među susednim zemljama Srbija ne zauzima dobru poziciju, jasno je koliko je tek udaljena od zapadnih razvijenih zemalja. Cilj analize konkurentnosti uz pomoć Indeksa globalne konkurentnosti i Indeksa lakoće poslovanja, bio je identifikovati kritična područja srpske konkurentnosti. Na osnovu Indeksa globalne konkurentnosti, jasno je utvrđeno da se faktori inovativnosti u Srbiji nalaze na izuzetno niskom nivou. Umesto da popravlja svoju poziciju, Srbija je sve lošije plasirana u odnosu na druge zemlje. U prvi plan treba istaći uvođenje visokih tehnologija u proizvodnji i angažovanje visoko-kvalifikovanog kadra.

Analiza indikatora Indeksa lakoće poslovanja bila je nešto ohrabrujuća. Srbija je znatno popravila svoju poziciju ali i dalje su prisutni problemi kada je reč o upisu imovine, dobijanju kredita i osnovanju preduzeća. Iako su procedure za dobijanje građevinskih dozvola i poreska plaćanja pojednostavljene, Srbija i dalje mora raditi na poboljšanju ovih indikatora jer je njena pozicija po ovim pitanjima niska. Ono što je, takođe, okupiralo pažnju jeste poboljšanje indikatora međunarodne trgovine.

Poboljšanje izvozne konkurentnosti direktno je povezano sa tehnološkim razvojem. Srbija mora unaprediti svoju ponudu, a to je moguće samo korišćenjem visoko naprednih tehnologija. Samo inovativnim proizvodima koji će zadovoljiti specifične zahteve tržišta može se obezbediti i održati visoka izvozna konkurentnost.

Odgovornost za povećanje konkurentnosti je najvećim delom na državi jer ona uređenjem celokupnog sistema i donošenjem Zakona, diktira pravila igre svih učesnika. Vlada Srbije treba da obezbedi konkurentski ambijent, a to znači da smanji politički rizik, da obezbedi makroekonomsku stabilnost, poboljša efikasnost antimonopolske komisije, nastavi putem pristupanja EU, radi na privlačenju stranih direktnih investicija i dr.

LITERATURA

- [1] Mičić V. (2010) *Konkurentnost industrije Srbije kao pretpostavka njenog efikasnog razvoja*, Doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Kragujevac, pp. 8.
- [2] Acin Đ. (2000) *Međunarodni ekonomski odnosi*, Pigmalion, Novi Sad, pp. 48.
- [3] Gavrilović Jovanović P., Kovač O., Kovačević M., Kozomora J., Pelević B. (1997) *Međunarodni ekonomski odnosi*, Ekonomski fakultet, Beograd, pp. 17.
- [4] Jakšić M., Pejić L. (1996) *Doktrine velikih ekonomista*, Ekonomski fakultet, Beograd, pp. 143.
- [5] Solow R. *Technical Change and Aggregate Production Function*, Review of Economic and Statistics 39, pp. 312-320.
- [6] Drucker P. (1995) *Postkapitalističko društvo*, Grmeč, Privredni pregled, Beograd, pp. 196.
- [7] Porter M. (1990) *The Competitive Advantage of Nations*, The Free Press, New York.
- [8] Vuković D. (2013) *Korelaciona analiza indikatora regionalne konkurentnosti: primer Republike Srbije*, Ekonomski horizonti, Ekonomski fakultet, Kragujevac, pp. 2.
- [9] Krugman P. (1994) *Competitiveness: A Dangerous Obsession*, Foreign Affairs, 73(2), pp. 28.
- [10] OECD, *Competitiveness in International Trade*.
- [11] European Commission (1991) *Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation of Regions in the EU*, Brusel.
- [12] Hatsopoulos G.N., Krugman P., Summers L.H. (1990) *US Competitiveness: Beyond the Trade Deficit*, Mc Graw-Hill, pp. 110.
- [13] Porter M. (1990) *The Competitive Advantage of Nations*, The Free Press, New York.
- [14] Janković N. (2013) *Uticaj deviznog kursa na konkurentnost izvoza*, Doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Kragujevac, pp. 43.
- [15] World economy forum, *The Global Competitiveness Report: 2001-2002*, pp. 16.
- [16] Doing Business (2015) *Going Beyond Efficiency*, 12. edition, pp. 2.
- [17] *The Global Competitiveness Report: 2016-2017, 2015-2016, 2014-2015, 2013-2014. 2012-2013, 2011-2012*
- [18] *Report of Doing Business: 2017, 2016, 2015, 2014, 2013, 2012.*
- [19] *Report of Doing Business: 2017, 2016, 2015, 2014, 2013, 2012.*